

การส่งเสริมการผลิตกาแฟ ตามมาตรฐานการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ขวัญธิดา ใจจา*

นาริรัตน์ สิริสาร**

สินีนุช คุรุขเมือง แสนเสริม***

Received : September 25, 2023

Revised : May 14, 2024

Accepted : May 17, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตกาแฟของเกษตรกร (3) แนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดที่ผลิตกาแฟ จำนวน 112 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผู้รับผิดชอบบทความ : ขวัญธิดา ใจจา นักศึกษาปริญญาโท วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี Email : khwantida03@gmail.com

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 47.23 ปี มีประสบการณ์ทำสวนกาแฟเฉลี่ย 4.47 ปี พื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ย 2.61 ไร่ จำนวนแรงงานในการผลิตกาแฟเฉลี่ย 2.48 คน ต้นทุนในการผลิตกาแฟเฉลี่ย 1,006.25 บาท/ปี มีรายได้จากการขายผลผลิตกาแฟเฉลี่ย 3,463.39 บาท/ปี (2) พื้นที่ปลูกกาแฟที่ให้ผลผลิตแล้วเฉลี่ย 1.40 ไร่ เกษตรกรร้อยละ 81.3 ไม่มีการใส่ปุ๋ย ร้อยละ 56.3 ไม่มีการใช้สารกำจัดโรค/แมลง เกษตรกรร้อยละ 47.3 จำหน่ายผลผลิตในรูปผลสด เกษตรกรร้อยละ 25.0 ผ่านการรับรองตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของกาแฟ (3) แนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการลงพื้นที่ติดตามการดำเนินงานและจัดอบรมด้านการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ และคัดเลือกเกษตรกรต้นแบบรวมถึงจัดตั้งแปลงต้นแบบด้านการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อผลิตกาแฟที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาด

คำสำคัญ : การส่งเสริม / การผลิตกาแฟ / มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

Extension of Coffee Production Accordance with Good Agriculture Practices Standards for Farmers in Mae Ramat District, Tak Province

Kwantida Jaija*

Nareerut Seerasarn**

Sineenuch Khрутmuang Sanserm***

Abstract

The objectives of this research were to study (1) socio-economic conditions for farmers, (2) coffee production conditions for farmers, and (3) the extension guidelines of coffee production according to good agricultural practices standards for farmers.

The population included farmers who grow coffee in Mae Ramat district, Tak province. Data were collected from 112 farmers who produced coffee. Structured interviews were used for data collection. Statistics used were frequency, percentage, mean, minimum, maximum, and standard deviation.

Corresponding Author : Kwantida Jaija Master of Education Candidate, Agricultural Extension School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi Email : khwantida03@gmail.com

* Students of the Master of Agricultural (Agricultural Extension and Development) Sukhothai Thammathirat Open University

** Assistant Professor of Agricultural (Agricultural Extension and Development) Sukhothai Thammathirat Open University

*** Associate Professor of Agricultural (Agricultural Extension and Development) Sukhothai Thammathirat Open University

The results indicated the following: (1) Most farmers were male, an average age of 47.23 years, the average coffee farming experience of 4.47 years, the average coffee growing area of 2.61 rai, the average number of workers in coffee production of 2.48 people, the average coffee production cost of 1,006.25 baht/year, the average income from selling coffee production of 3,463.39 baht/year (2) The average coffee plantation area that can be harvested was 1.40 rai. Farmers did not add fertilizer of 81.3 percent. Farmers did not use pesticides, 56.3 percent. Farmers sell coffee cherries of 47.3 percent. Farmers passed good agriculture practices coffee certification of 25.0 percent. (3) Extension guidelines of coffee production under good agricultural practices standards. Agricultural extension officers should go to the area to monitor operations and organize training in coffee production according to good agricultural practice standards farmers regularly select model farmers and establish model coffee production collaborative farming under good agricultural practices standards to produce quality coffee that will be in demand in the market.

Keywords : Extension / Coffee Production / Good Agriculture Practices

1. บทนำ

กาแฟเป็นสินค้าการเกษตรส่งออกที่สำคัญของโลก ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ผลผลิตกาแฟโลกเพิ่มขึ้นจาก 9.59 ล้านตัน ในปี 2560/61 เป็น 10.03 ล้านตัน ในปี 2564/65 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.92 ต่อปี เนื่องจากประเทศบราซิลเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ และประเทศมีสภาพอากาศที่เอื้ออำนวย ส่งผลให้ผลผลิตของโลกเพิ่มมากขึ้น สำหรับประเทศที่ผลิตกาแฟมากที่สุดของโลก ได้แก่ บราซิล รองลงมาคือ เวียดนาม และโคลัมเบีย (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

ภาคเหนือเป็นพื้นที่ปลูกกาแฟมากที่สุดในประเทศไทย รองลงมา ได้แก่ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสายพันธุ์ที่ปลูกในไทยมี 2 สายพันธุ์ ได้แก่ สายพันธุ์โรบัสตาปลูกมากในภาคใต้จังหวัดที่มีการปลูกมากที่สุด คือ ชุมพร ระนอง และประจวบคีรีขันธ์ และสายพันธุ์อะราบิกาปลูกมากในภาคเหนือจังหวัดที่ปลูกมากที่สุด คือ เชียงราย เชียงใหม่ และน่าน การนำเข้าและส่งออกกาแฟของประเทศไทย อยู่ในรูปแบบเมล็ดกาแฟดิบกาแฟคั่ว และกาแฟสำเร็จรูป โดยประเทศสำคัญที่ไทยนำเข้ากาแฟ ได้แก่ เวียดนาม ลาว อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ส่วนประเทศสำคัญที่ไทยส่งออกกาแฟ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ญี่ปุ่น ลาว เมียนมาร์ และฟิลิปปินส์ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2565)

สถานการณ์ความต้องการการใช้เมล็ดกาแฟของโลกและประเทศไทย มีแนวโน้มสูงขึ้นจากกระแสความต้องการบริโภคภายในประเทศและการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กาแฟเพื่อการส่งออก (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) แต่ข้อจำกัดของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในประเทศไทยยังขาดเทคโนโลยีการผลิตกาแฟที่เหมาะสม ส่งผลให้

เกิดปัญหา เช่น ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตกาแฟต่อไร่ต่ำ ผลผลิตขาดคุณภาพ ดังนั้นการนำหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP) มาส่งเสริมและเป็นแนวทางในการผลิตกาแฟ จะสามารถช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเกิดความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติที่ถูกต้อง สามารถป้องกัน หรือลดความเสี่ยงของอันตรายที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการผลิตกาแฟ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และเหมาะสมต่อการบริโภค ทั้งนี้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP) ยังช่วยยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรให้เป็นที่ต้องการของตลาด และยังเป็นมาตรฐานคุณภาพที่ใช้เป็นเงื่อนไขทางการค้าเพื่อการส่งออกต่างประเทศอีกด้วย

อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา อยู่ทางซีกตะวันออกของอำเภอ อันได้แก่ พื้นที่ตำบลพระธาตุ ตำบลชะเนาะจื้อ ตำบลสามหมื่น และตำบลแม่ตื่น โดยเกษตรกรในพื้นที่ส่วนหนึ่งมีการปลูกกาแฟโดยปลูกกาแฟทั้งในบริเวณบ้าน สวนหลังบ้าน ซึ่งเป็นการปลูกร่วมกับไม้ป่าและไม้ผลไม้ยืนต้นอื่นๆ เช่น อะโวคาโด แมคคาเดเมีย ลิ้นจี่ และโกโก้ เกษตรกรในพื้นที่ได้รับการส่งเสริมให้มีการปลูกกาแฟ จากทางนโยบายของภาครัฐและเอกชน ส่วนสำคัญคือศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเลอตอ ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลแม่ตื่น อำเภอแม่ระมาด ได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ส่งเสริมให้มีการปลูกกาแฟภายใต้ระบบอนุรักษ์ธรรมชาติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในพื้นที่อำเภอแม่ระมาด จึงมีแนวโน้มขยายพื้นที่ปลูกกาแฟมากขึ้น (โครงการหลวง, 2565)

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาถึงการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ยังเข้าร่วมขอการรับรองมาตรฐานน้อย จึงต้องการหาข้อมูลประกอบเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตกาแฟของเกษตรกรให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคภายในประเทศ รวมทั้งมีศักยภาพในการส่งออกไปยังต่างประเทศ

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตกาแฟของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในอำเภอแม่ระมาด ส่วนใหญ่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปีการเพาะปลูก 2565/2566 จึงเก็บข้อมูลจำนวนผู้ปลูกกาแฟ จากผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเลอตอ ได้ประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 112 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในอำเภอแม่ระมาด ในพื้นที่ตำบลพระธาตุ ตำบลชะเง้อ ตำบลสามหมื่น และตำบลแม่ตืน เนื่องจากจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมีน้อย จึงศึกษาจากประชากรทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ โดยทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษาจำนวน 30 ราย เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แบบสัมภาษณ์ที่ใช้มีลักษณะคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด กำหนดข้อมูลที่ต้องการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามแบบให้เลือกตอบ และเติมข้อความในช่องว่าง 2) สภาพการผลิตกาแฟของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามแบบให้เลือกตอบ และเติมข้อความในช่องว่าง และ 3) แนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร เป็นคำถามให้เลือกตอบตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ กำหนดให้แต่ละข้อมี 5 ระดับ ดังนี้ ระดับมากที่สุดมีคะแนนเท่ากับ 5 คะแนน ระดับมากมีคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน ระดับปานกลางมีคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน ระดับน้อยมีคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน และระดับน้อยที่สุดมีคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน โดยการหาขนาดช่วงชั้นนำคะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด แล้วหารด้วย 5 = การแปลผล จากนั้นจึงนำคะแนนที่ได้มาจัดอันดับตามช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ 1.00-1.80 หมายถึง น้อยที่สุด 1.81-2.60 หมายถึง น้อย 2.61-3.40 หมายถึง ปานกลาง 3.41-4.20 หมายถึง มาก และ 4.21-5.00 หมายถึง มากที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการลงพื้นที่และใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ปลูกกาแฟในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อ

ตรวจสอบความถูกต้อง จัดรหัสหมวดหมู่ เพื่อประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

4. ผลการวิจัย

1. สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 **สภาพสังคมของเกษตรกร** พบว่าเกษตรกรร้อยละ 90.2 เป็นเพศชาย เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 47.23 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.2 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 42.9 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกกาแฟศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเลอตอ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.80 คน การได้รับการฝึกอบรมด้านกาแฟเฉลี่ย 0.92 ครั้งต่อปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.4 ได้รับการอบรมด้านการผลิตกาแฟจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเลอตอ และเกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำสวนกาแฟเฉลี่ย 4.47 ปี

1.2 **สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร** พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 24.22 ไร่ พื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ย 2.61 ไร่ เกษตรกรร้อยละ 100.0 ใช้ทุนของตนเองสำหรับปลูกกาแฟ ลักษณะการถือครองพื้นที่ปลูกกาแฟร้อยละ 97.3 เป็นที่ของตนเอง จำนวนแรงงานในการผลิตกาแฟเฉลี่ย 2.48 คน เกษตรกรใช้ต้นทุนในการผลิตกาแฟ/รอบการผลิตเฉลี่ย 1,006.25 บาท และเกษตรกรมีรายได้จากการขายผลผลิตกาแฟ/รอบการผลิตเฉลี่ย 3,463.39 บาท

2. สภาพการผลิตกาแฟของเกษตรกร

สภาพการผลิตกาแฟของเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 100.0 ปลูกกาแฟสายพันธุ์อะราบิกา

ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.2 มีแหล่งที่มาของต้นพันธุ์กาแฟโดยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเลอตอ มีพื้นที่ปลูกกาแฟที่ยังไม่ให้ผลผลิตเฉลี่ย 1.29 ไร่ พื้นที่ปลูกกาแฟที่ให้ผลผลิตแล้วเฉลี่ย 1.40 ไร่ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 100.0 ใช้น้ำฝนในการผลิตกาแฟ ร้อยละ 81.3 ไม่มีการใส่ปุ๋ย ร้อยละ 88.4 มีการกำจัดวัชพืชโดยการตัดหรือถอนอย่างเดียว และเกษตรกรร้อยละ 25.0 ผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกาแฟ โรคและแมลงศัตรูกาแฟ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 67.9 พบโรคใบจุดตากบในแปลงกาแฟ ร้อยละ 56.3 พบเพลี้ยแป้งกาแฟในแปลงกาแฟ โดยเกษตรกรร้อยละ 56.3 ไม่มีการใช้สารกำจัดโรค/แมลง การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 57.1 เก็บผลกาแฟเฉพาะผลสุก 90% ขึ้นไป การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 28.6 ไม่มีการเก็บผลกาแฟที่ค้างบนต้นและที่ร่วงหล่นใต้ต้นทิ้ง และเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 47.3 เก็บผลกาแฟสดและมีเกษตรกรร้อยละ 42.9 ยังไม่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตกาแฟ ผลผลิตและการจำหน่าย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวผลกาแฟได้เฉลี่ย 181.87 กิโลกรัม/รอบการผลิต โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 47.3 จำหน่ายผลผลิตในรูปผลสด แหล่งจำหน่ายร้อยละ 26.8 มีพ่อค้ามารับซื้อที่แปลงผลิต

3. แนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

3.1 ประเด็นการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ตารางที่ 1 สรุปประเด็นการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

N = 112

ประเด็นที่ต้องการให้ส่งเสริม	ค่าเฉลี่ย	(S.D.)	ความหมาย	อันดับ
ความรู้เรื่องพื้นที่ปลูกกาแฟ	3.94	(0.839)	มาก	1
ความรู้เรื่องการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต-ก่อนการเก็บเกี่ยว	3.67	(0.901)	มาก	2
ความรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	3.62	(1.132)	มาก	3
ความรู้เรื่องแหล่งน้ำในการปลูกกาแฟ	3.55	(0.917)	มาก	4
ความรู้เรื่องการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ	3.10	(1.286)	ปานกลาง	5
ความรู้เรื่องสุขภาพลักษณะส่วนบุคคล	2.98	(1.192)	ปานกลาง	6
ความรู้เรื่องการรักษาและการขนย้าย	2.95	(1.057)	ปานกลาง	7
ความรู้เรื่องการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร	2.54	(1.041)	น้อย	8
รวมเฉลี่ย	3.29	(1.121)	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.29) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยแล้ว พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริม ดังนี้

1) ความรู้เรื่องพื้นที่ปลูกกาแฟ พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การจัดทำรหัสแปลงปลูกและข้อมูลประจำแปลงปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.05) และขั้นตอนและวิธีการเก็บตัวอย่างดินตรวจสอบคุณภาพดิน (ค่าเฉลี่ย 3.82)

2) ความรู้เรื่องการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ การติดตามการระบาดของโรคและ

ศัตรูพืชในแปลงกาแฟ และการป้องกัน/กำจัดที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.05) การตัดแต่งกิ่งกาแฟที่ถูกต้องและเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.75) การใส่ปุ๋ยตามความต้องการธาตุอาหารของต้นกาแฟหรือตามค่าวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ย 3.66) การเตรียมดินและวิธีการปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.59) การเตรียมต้นพันธุ์ที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.51) และการให้น้ำตามระยะการเจริญเติบโตที่เหมาะสมของกาแฟ (ค่าเฉลี่ย 3.45)

3) ความรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ กระบวนการผลิตเมล็ดกาแฟที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.71) การจัดการแปลงปลูกภายหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.67) และการเก็บเกี่ยวผลกาแฟตามความสุกแก่ที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.47)

4) ความรู้เรื่องแหล่งน้ำ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับมาก ได้แก่ ขั้นตอนและวิธีการเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจสอบคุณภาพน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.77) นอกจากนั้น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดการและการใช้แหล่งน้ำที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.33)

5) ความรู้เรื่องการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ วิธีการจัดทำเอกสารหรือแบบบันทึก (ค่าเฉลี่ย 3.16) และการจัดเก็บข้อมูลเอกสารหรือแบบบันทึก (ค่าเฉลี่ย 3.04)

6) ความรู้เรื่องสุขภาพลักษณะส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพลักษณะส่วนบุคคลที่พึงมีในแหล่งผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.10) และการปฏิบัติตามหลักสุขภาพลักษณะส่วนบุคคลและวิธีการป้องกันการปนเปื้อนสู่ผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.86)

7) ความรู้เรื่องการรักษาและการขนย้าย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ การขนย้าย การรักษาและการป้องกันแมลงและสัตว์ศัตรูในโรงเก็บที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.12) และการใช้อุปกรณ์, ภาชนะบรรจุ, พาหนะที่ใช้ในการขนย้าย และสถานที่เก็บรักษาผลผลิตที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.78)

8) ความรู้เรื่องการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับปานกลาง ได้แก่ การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรอย่างถูกต้องและเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.98) นอกจากนั้น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ การป้องกันอันตรายจากสารเคมีและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น (ค่าเฉลี่ย 2.35) และการจัดเก็บวัตถุดิบทรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 2.30)

3.2 วิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ตารางที่ 2 สรุปวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

N = 112

ประเด็นวิธีการส่งเสริม	ค่าเฉลี่ย	(S.D.)	ความหมาย	อันดับ
แหล่งความรู้ที่เป็นสื่อบุคคล	3.85	(0.967)	มาก	1
แหล่งความรู้ที่เป็นกลุ่ม	3.12	(1.048)	มาก	2
แหล่งความรู้ที่เป็นสื่อมวลชน	2.65	(1.279)	ปานกลาง	3
รวมเฉลี่ย	3.21	(1.209)	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการในประเด็นวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.21) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยแล้ว พบว่าเกษตรกรมีความต้องการผ่านวิธีการส่งเสริม ดังนี้

1) วิธีการส่งเสริมด้านแหล่งความรู้ที่เป็นสื่อบุคคล พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นวิธีการส่งเสริมระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ เพื่อนเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.11) หน่วยงานภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 3.98) ผู้นำด้านเกษตร/ผู้นำท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.73) และหน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.56) โดยประเด็นวิธีการส่งเสริมที่ต้องการมากที่สุด คือ เพื่อนเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟส่วนใหญ่เป็นชนเผ่า อาศัยอยู่ในพื้นที่สูง ข้อจำกัดด้านภาษาและการสื่อสาร ประกอบกับความคุ้นเคยกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม จึงต้องการรับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานต่าง ๆ ผ่านเพื่อนเกษตรกรที่เป็นตัวกลางในการสื่อสาร

2) วิธีการส่งเสริมด้านแหล่งความรู้ที่เป็นกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นวิธีการส่งเสริมระดับมาก ได้แก่ การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.90) นอกจากนั้น พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในประเด็นวิธีการส่งเสริมระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.01) การฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 2.81) และการศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 2.75) โดยประเด็นวิธีการส่งเสริมที่ต้องการมากที่สุด คือ การสาธิต เนื่องมาจากการสาธิตเป็นการนำเสนอการปฏิบัติและกรรมวิธีให้เห็นอย่างเป็นขั้นตอนได้ชัดเจน สามารถกระตุ้นให้มีการซักถามและปฏิบัติตามขั้นตอนได้ เช่น การสาธิตการเก็บเกี่ยวผลกาแฟที่สุกแก่เหมาะสม

การสาธิตในการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล เป็นต้น ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้และเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

3) วิธีการส่งเสริมด้านแหล่งความรู้ที่เป็นสื่อมวลชน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นวิธีการส่งเสริมระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ เช่น โบสเตอร์, แผ่นพับ, คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 3.28) และอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook, YouTube, Line (ค่าเฉลี่ย 2.74) นอกจากนั้น พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในประเด็นวิธีการส่งเสริมระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ โทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย 2.49) และวิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 2.11) โดยประเด็นวิธีการส่งเสริมที่ต้องการมากที่สุด คือ เอกสารเผยแพร่ เนื่องจากส่วนใหญ่สภาพพื้นที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เป็นพื้นที่อับสัญญาณ การเรียนรู้จากเอกสารเผยแพร่ จึงเป็นวิธีการที่ต้องการมากที่สุด

5. อภิปรายผล

1. สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 สภาพทางสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 90.2 เป็นเพศชาย เนื่องจากเพศชายเป็นหัวหน้าครัวเรือนมีหน้าที่ทำงานนอกบ้าน พื้นที่ปลูกกาแฟอยู่ในสภาพพื้นที่ซึ่งต้องอาศัยความแข็งแรงในการทำกิจกรรม สอดคล้องกับโสพันธ์ บวรสิน (2560) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การลงทุนการปลูกกาแฟพันธุ์อะราบิการะบบเคมีกับระบบอินทรีย์ ภายใต้ความเสี่ยงของต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกร ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 56.2 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เนื่องจากในอดีตหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับคือระดับประถมศึกษา

ประกอบกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงไม่ให้ความสนใจศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นมากนัก สอดคล้องกับเอกราช บุญล้อม (2557) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของผู้ปลูกกาแฟในตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 67.9 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 42.9 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกกาแฟศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเลอตอ การได้รับการฝึกอบรมด้านการผลิตกาแฟ พบว่า เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเฉลี่ย 0.92 ครั้ง/ปี หน่วยงานที่อบรมด้านการผลิตกาแฟ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 46.4 ได้รับการฝึกอบรมด้านการผลิตกาแฟจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเลอตอ เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในอำเภอแม่ระมาดส่วนใหญ่จะปลูกมากในพื้นที่ตำบลแม่ตั้น ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเลอตอ ทำให้เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มและได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งเกษตรกรจะได้รับการแนะนำ การตรวจเยี่ยมแปลง การถ่ายทอดองค์ความรู้และการสนับสนุนด้านการตลาด จากเจ้าหน้าที่โครงการหลวงฯ สอดคล้องกับสุริยา ศรีแสง (2556) ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ร้อยละ 92.78 ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับกาแฟอาราบิก้า จากการฝึกอบรมของหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร มูลนิธิโครงการหลวง และองค์การบริหารส่วนตำบล ประสิทธิภาพในการทำสวนกาแฟ พบว่า เกษตรกรมีประสิทธิผลเฉลี่ย 4.47 ปี แตกต่างจาก จุฬารัตน์ คำภา (2561) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตกาแฟในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า

เกษตรกรมีประสิทธิผลในการทำสวนกาแฟ เฉลี่ย 7.60 ปี เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชไร่เป็นหลัก และเพิ่งเริ่มปลูกกาแฟได้ไม่นานนัก ทำให้เกษตรกรมีประสิทธิผลในการทำสวนกาแฟค่อนข้างน้อย

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ พื้นที่ปลูกกาแฟพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ย 2.61 ไร่ แตกต่างจาก จุฬารัตน์ คำภา (2561) พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ย 5.11 ไร่ จำนวนแรงงานในการผลิตกาแฟ พบว่า มีจำนวนแรงงานในการผลิตกาแฟเฉลี่ย 2.48 คน ใกล้เคียงกับ จุฬารัตน์ คำภา (2561) พบว่า มีจำนวนแรงงานในการผลิตกาแฟเฉลี่ย 2.75 คน เนื่องจากแรงงานภาคการเกษตรส่วนใหญ่มักจะเป็นสมาชิกในครัวเรือนซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก ประกอบกับจำนวนพื้นที่ปลูกกาแฟของอำเภอแม่ระมาดมีไม่มาก จึงทำให้ไม่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากในการทำกิจกรรมภายในแปลงปลูก ต้นทุนในการผลิตกาแฟ/รอบการผลิต พบว่า เกษตรกรร้อยละ 68.8 ไม่มีต้นทุนในการผลิต และเกษตรกรมีต้นทุนเฉลี่ย 1,006.25 บาท เนื่องจากเกษตรกรไม่ต้องจ้างแรงงาน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการใส่ปุ๋ยและใช้สารกำจัดโรค/แมลง จึงทำให้ใช้ต้นทุนไม่สูง รายได้จากการขายผลผลิตกาแฟในรอบปี พบว่า เกษตรกรร้อยละ 42.9 ไม่มีรายได้ และเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 3,463.39 บาท เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 42.9 ยังไม่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตและจำหน่ายผลผลิต เพราะต้นกาแฟยังไม่อยู่ในระยะให้ผลผลิต ประกอบกับพื้นที่ปลูกกาแฟที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ยังน้อยอยู่ จึงทำให้เกษตรกรมีรายได้ต่ำ

2. สภาพการผลิตกาแฟของเกษตรกร

การผลิตกาแฟของเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 100.0 ปลูกกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า โดยเกษตรกร

ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.2 ได้รับการสนับสนุนต้นพันธุ์ กาแฟมาจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเลอตอ พื้นที่ปลูกกาแฟที่ให้ผลผลิตแล้วเฉลี่ย 1.40 ไร่ เนื่องจากเกษตรกรเพิ่งเริ่มปลูกกาแฟและมีการปลูกเพิ่ม/ปลูกซ่อม โดยต้นกาแฟจะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในปีที่ 2-3 จึงทำให้มีพื้นที่เก็บเกี่ยวค่อนข้างน้อย เกษตรกรร้อยละ 100.0 ใช้น้ำจากน้ำฝนในการผลิตกาแฟ สอดคล้องกับกรมวิชาการเกษตร (2562) กล่าวว่า ส่วนใหญ่พื้นที่ปลูกกาแฟอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติเป็นหลัก เกษตรกรร้อยละ 81.3 ไม่มีการใส่ปุ๋ย เกษตรกรร้อยละ 88.4 กำจัดวัชพืชโดยการตัดหรือถอนอย่างเดียว และเกษตรกรร้อยละ 56.3 ไม่มีการใช้สารกำจัดโรค/แมลงในการปลูก การเข้าสู่มาตรฐาน GAP กาแฟ พบว่ามีเกษตรกรเพียงร้อยละ 25.0 ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกาแฟ โดยทั้งหมดเป็นเกษตรกรที่เป็นกลุ่มสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเลอตอ ซึ่งได้รับการสนับสนุนให้มีการขอรับรองมาตรฐานผลผลิตกาแฟ ในด้านการจำหน่ายผลผลิตพบว่า เกษตรกรร้อยละ 47.3 เก็บผลกาแฟและจำหน่ายในรูปผลสด โดยเกษตรกรร้อยละ 26.8 จำหน่ายโดยมีพ่อค้ามารับซื้อที่แปลงผลิต สอดคล้องกับเอกราช บุญล้อม (2557) พบว่าแหล่งจัดจำหน่ายผลผลิตกาแฟ คือ มีพ่อค้ารับซื้อคิดเป็นร้อยละ 42.2

3. แนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

3.1 ประเด็นการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ความรู้เรื่องพื้นที่ปลูกกาแฟ (ค่าเฉลี่ย 3.94) ความรู้เรื่องการจัด

จัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.67) และความรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.62) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นหลักนั้นพบว่า เกษตรกรมีความต้องการในการส่งเสริม ดังนี้

1) ความรู้เรื่องพื้นที่ปลูกกาแฟ พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การจัดทำรหัสแปลงปลูกและข้อมูลประจำแปลงปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.05) และขั้นตอนและวิธีการเก็บตัวอย่างดินตรวจสอบคุณภาพดิน (ค่าเฉลี่ย 3.82) ตามลำดับ ซึ่งดินเป็นปัจจัยสำคัญในการเจริญเติบโตของต้นกาแฟ เกษตรกรจึงมีความต้องการทราบขั้นตอนและการเก็บตัวอย่างดินเพื่อตรวจสอบคุณภาพ เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการให้ธาตุอาหารที่จำเป็นแก่ต้นกาแฟได้อย่างเหมาะสม ส่วนการจัดทำรหัสแปลงปลูกและข้อมูลประจำแปลงปลูก เป็นสิ่งสำคัญในการจัดทำเป็นข้อมูลเพื่อประกอบการขอรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สอดคล้องกับ ชนิษฐา บุญคำมา (2564) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการต่อการส่งเสริมด้านการผลิตกาแฟมากที่สุดในประเด็นการตรวจสอบค่าวิเคราะห์ดิน

2) ความรู้เรื่องการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ การติดตามการระบาดของโรคและศัตรูพืชในแปลงกาแฟ และการป้องกัน/กำจัดที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.05) การตัดแต่งกิ่งกาแฟที่ถูกต้องและเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.75) การใส่ปุ๋ยตามความต้องการธาตุอาหารของต้นกาแฟหรือตามค่าวิเคราะห์ดิน (ค่าเฉลี่ย 3.66) การเตรียมดินและวิธีการปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.59) การเตรียมต้นพันธุ์ที่

เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.51) และการให้น้ำตามระยะการเจริญเติบโตที่เหมาะสมของกาแฟ (ค่าเฉลี่ย 3.45) ตามลำดับ เนื่องจาก พื้นที่ปลูกกาแฟของเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ให้ผลผลิต ความรู้ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ในแต่ละประเด็นจึงเป็นสิ่งที่เกษตรกรมีความต้องการจะศึกษาและเรียนรู้ เพื่อนำมาเป็นหลักปฏิบัติในแปลงปลูก สอดคล้องกับ ขนิษฐา บุญคำมา (2564) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการต่อการส่งเสริมด้านการดูแลรักษามากที่สุดในประเด็นความรู้เกี่ยวกับการตัดแต่งกิ่ง

3) ความรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในประเด็นการส่งเสริมระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ กระบวนการผลิตเมล็ดกาแฟที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.71) การจัดการแปลงปลูกภายหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.67) และการเก็บเกี่ยวผลกาแฟตามความสุกแก่ที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.47) ตามลำดับ โดยขั้นตอนการเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในการได้มาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพ กระบวนการแปรรูปเมล็ดกาแฟเป็นการผลิตที่จะสามารถเพิ่มมูลค่าผลผลิตได้ รวมไปถึงการจัดการแปลงปลูกภายหลังการเก็บเกี่ยว ก็เป็นขั้นตอนสำคัญในการปฏิบัติโดยการทำความสะดวกแปลงปลูกภายหลังการเก็บเกี่ยว กำจัดผลแห้งที่ติดค้างบนกิ่งหรือผลร่วง เพื่อป้องกันการระบาดของมอดเจาะผลกาแฟ รวมถึงการตัดแต่งทรงพุ่ม เพื่อพร้อมให้ผลผลิตในปีต่อไป (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557) ดังนั้น เกษตรกรจึงมีความต้องการที่จะให้มีการส่งเสริมระดับมาก ในประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น

3.2 วิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความ

ต้องการรับการส่งเสริมระดับมาก 2 ประเด็น ผ่านวิธีการส่งเสริมด้านแหล่งความรู้ที่เป็นสื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ย 3.85) และผ่านวิธีการส่งเสริมด้านแหล่งความรู้ที่เป็นกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.12) นอกจากนั้นพบว่า เกษตรกรมีความต้องการรับการส่งเสริมในระดับปานกลาง ด้านวิธีการส่งเสริมด้านแหล่งความรู้ที่เป็นสื่อมวลชน (ค่าเฉลี่ย 2.65) โดยเกษตรกรต้องการรับการส่งเสริมมากที่สุดจากเพื่อนเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.11) สอดคล้องกับ จิตติกาญจน์ ศรชนะรัตน์ (2550) ศึกษาเรื่อง ต้นทุนและผลตอบแทนของการทำสวนกาแฟอะราบิกาในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับนั้นส่วนใหญ่มาจากกลุ่มเพื่อนเกษตรกรด้วยกันและโครงการหลวง และสอดคล้องกับ จุฬารัตน์ คำภา (2561) พบว่า เกษตรกรรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกาแฟมากที่สุดจากเพื่อนบ้าน/กลุ่มผู้ผลิตกาแฟ เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในอำเภอแม่ระมาดส่วนใหญ่เริ่มเข้าสู่วัยสูงอายุ จบระดับการศึกษาที่ไม่สูงมาก ความแตกต่างในด้านภาษาถิ่นในการสื่อสาร ประกอบกับอยู่ในพื้นที่ห่างไกล การคมนาคมค่อนข้างลำบาก ทำให้วิธีการส่งเสริมที่เป็นสื่อมวลชนจึงเป็นที่ต้องการน้อย และเกษตรกรมีความต้องการรับความรู้จากเพื่อนเกษตรกรด้วยกันเองมากที่สุด ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรลงพื้นที่ติดตามและเยี่ยมเยียนเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อจะได้ทราบปัญหาและความต้องการของเกษตรกร รวมถึงให้คำแนะนำแก่เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟได้อย่างทันเหตุการณ์ และเนื่องด้วยสภาพพื้นที่ปลูกกาแฟอยู่ในพื้นที่ห่างไกล บางจุดสัญญาณเข้าไม่ถึง เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น โทรศัพท์ สื่ออินเทอร์เน็ต อาจจะนำมาใช้ค่อนข้างยาก จึงควรเลือกเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟต้นแบบ และจัดตั้ง

แปลงต้นแบบด้านการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในแต่ละพื้นที่ปลูกกาแฟ ทั้ง 4 ตำบลของอำเภอแม่ระมาด เพื่อใช้เป็นจุดศูนย์กลางในการเรียนรู้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) หน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานเอกชน ควรส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในอำเภอแม่ระมาด มีการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการผลิตและการตลาดร่วมกัน

2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้วยวิธีการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ และผ่านการสาธิตในด้านการผลิตกาแฟ เพื่อเป็นพื้นฐานแก่

เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติในแปลงปลูกได้อย่างเหมาะสม

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

2) ควรศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการผลิตกาแฟของเกษตรกร

3) ควรศึกษาเปรียบเทียบการตลาดระหว่างผลผลิตกาแฟโดยทั่วไปและผลผลิตกาแฟที่ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจผลิตกาแฟคุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีต่อไป เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีทั้งเกษตรกรที่ผลิตและไม่ผลิตกาแฟตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

References

- Department of Agricultural Extension. (2014). The efficiency increment of coffee production. Printing House of the agricultural Co-operative Federation of Thailand., LTD. 143 pages.
- Department of Agriculture. (2019). Handbook for managing Arabica coffee production. (2nd ed.). Nonthaburi : GUARANTEE.
- Ekarach Boonlomrug. (2014). Factors Affecting Practices on Good Agricultural Practices of Coffee Growers in Pa Pae Sub-district, Mae Taeng District, Chiang Mai Province. (Master's thesis of Science) Chiang Mai University. (in Thai)
- Jularat Khampao. (2018). Factors Affecting Coffee Production in Mae Hong Son Province. (Master's thesis of Economics) Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Khanitta Booncomma. (2021). Extension Guidelines for Coffee Production by the Farmers in Thongphaphum District, Kanchanaburi Province. (Master's thesis of Agriculture) Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Office of Agricultural Economics. (2022). Situation of important agricultural products and trends in 2023. Retrieved December 10, 2022, from [https://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/baerdata/files/situation of important agricultural products and trends in %202566-Final.pdf](https://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/baerdata/files/situation%20of%20important%20agricultural%20products%20and%20trends%20in%202023-Final.pdf)
- Royal Project Foundation. (2022). Research and development project on coffee growing and production under the natural resource conservation framework for sustainable development. Retrieved January 13, 2024, from https://www.facebook.com/royalproject.pr/posts/1070153260306592/?locale=ms_MY
- Sopan Borvonsin. (2017). Investment Analysis of Arabica Coffee Farming with Chemical and Organic Production Systems under Risk of Cost and Return of Farmer in Wawee Sub-district, Mae Suai District, Chiang Rai Province. (Master's thesis of Agriculture) Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Suruya Srisaeng. (2013). Indigenous Wisdom of Arabica Coffee Growers in Mae Hong Son Province. (Master's thesis of Agriculture) Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Thitikan Sornthanarat. (2007). Cost and Return of Arabica Coffee Farming in Amphoe Doi Saket Changwat Chiang Mai. (Master's thesis of Science) Kasetsart University. (in Thai)
- Trade Policy and Strategy Office. (2022). Analyze the Thai economic and trade situation by region 2022. Retrieved December 10, 2022, from http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/wiekhraaahsthaankaarnesrsthkicchphuumpiphaakh_eduuenk.pdf